

Elements pel coneixement de la vil.la romana de Vilablareix

X. ALBERCH i J. BURCH

El municipi de Vilablareix es troba a uns 6 km. al Sud de la ciutat de Girona, a la vall mitjana del Güell. Actualment el nucli principal és al veïnat del Perelló i la resta de la població s'escampa arreu del terme. El territori eminentment pla, i els rius o torrents que el reguen, converteixen aquesta àrea en un indret molt favorable al treball agrícola.

L'interès que ha despertat la torre sepulcral romana, ha fet que de ben antic els estudiosos s'interessessin pel poblament relacionat amb aquesta; així Pla i Cargol (1948-1949), recull diverses notícies: L'any 1872 van ingressar al museu arqueològic fragments d'urna cinerària i *tegulae* procedents d'un enterrament. L'any 1877 apareixen diversos fragments d'àmfora i un «dolum».

Cid Priego (1950), descriu amb més precisió aquestes troballes parlant de dues àmfores de tipus tardoromà, una d'elles retallada en la seva part superior (signe evident d'haver estat utilitzada amb fins funeraris). Afegeix que es troben nombrosíssims fragments de ceràmica a tot el voltant del sepulcre i fins i tot per les elevacions properes. Creu que ha d'existir una vil.la en relació a l'enterrament i la situa sota de l'actual poble.

Gorges (1979), en el seu llibre sobre les vil.las hispàniques, torna a mencionar la possible existència de la de Vilablareix, que suposa propera al sepulcre.

Finalment Nolla-Casas (1984) recullen la idea de la probable necròpolis i vil.la associades a la torre sepulcral, situant la primera al voltant d'aquesta, i la segona aproximadament sota de l'actual poble de Vilablareix.

El jaciment que hem localitzat es troba en uns camps de conreu, entre el sepulcre romà i l'església parroquial de Vilablareix. El terreny queda delimitat per la seva banda sud per un petit torrent, i per llevant i tramuntana per la carretera que porta a l'antiga NITRIS. És en aquesta zona on hem recollit el material que ara presentem:

1.- Vora exvasada de comuna de tradició ibèrica: Argila amb pasta sandwix, de tacte farinós i amb desengreixant de mica.

2.- Vora de T.S. sudgàlica, forma Drag. 36 amb típica decoració aplicada de fulla: Argila compacta, dura, ben depurada, de fractura viva. La pasta de color marron clar amb vernís vermell-marronós, força mal con-

servat. Datable entre mitjans segle I d.C. i la primera meitat del segle II d.C.

3.- Vora exvasada de comuna de tradició ibèrica: Amb pasta sandwix, molt semblant a la n.1.

4.- Vora de gerra de comuna, diàmetre aprox. 12'6 cm.: Argila de color beix clar, rugosa, amb abundant desengreixant de calç, mica i granets de sorra.

5.- Vora de gerra de comuna, diàmetre aprox. 10'4 cm.: Argila de color beix a l'exterior i taronja a la paret

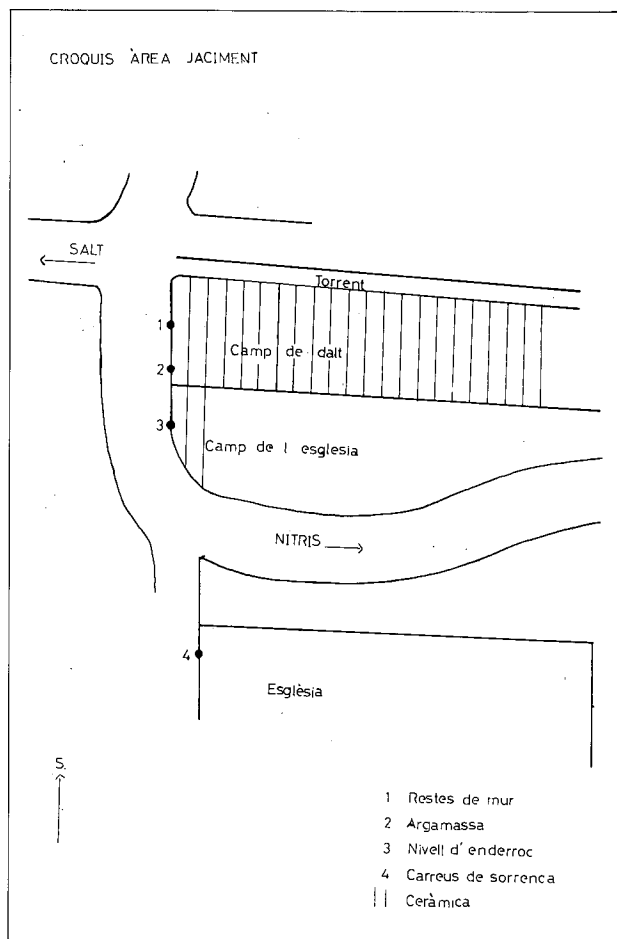

Fig. 1.- Croquis de l'àrea on s'ha localitzat el jaciment.

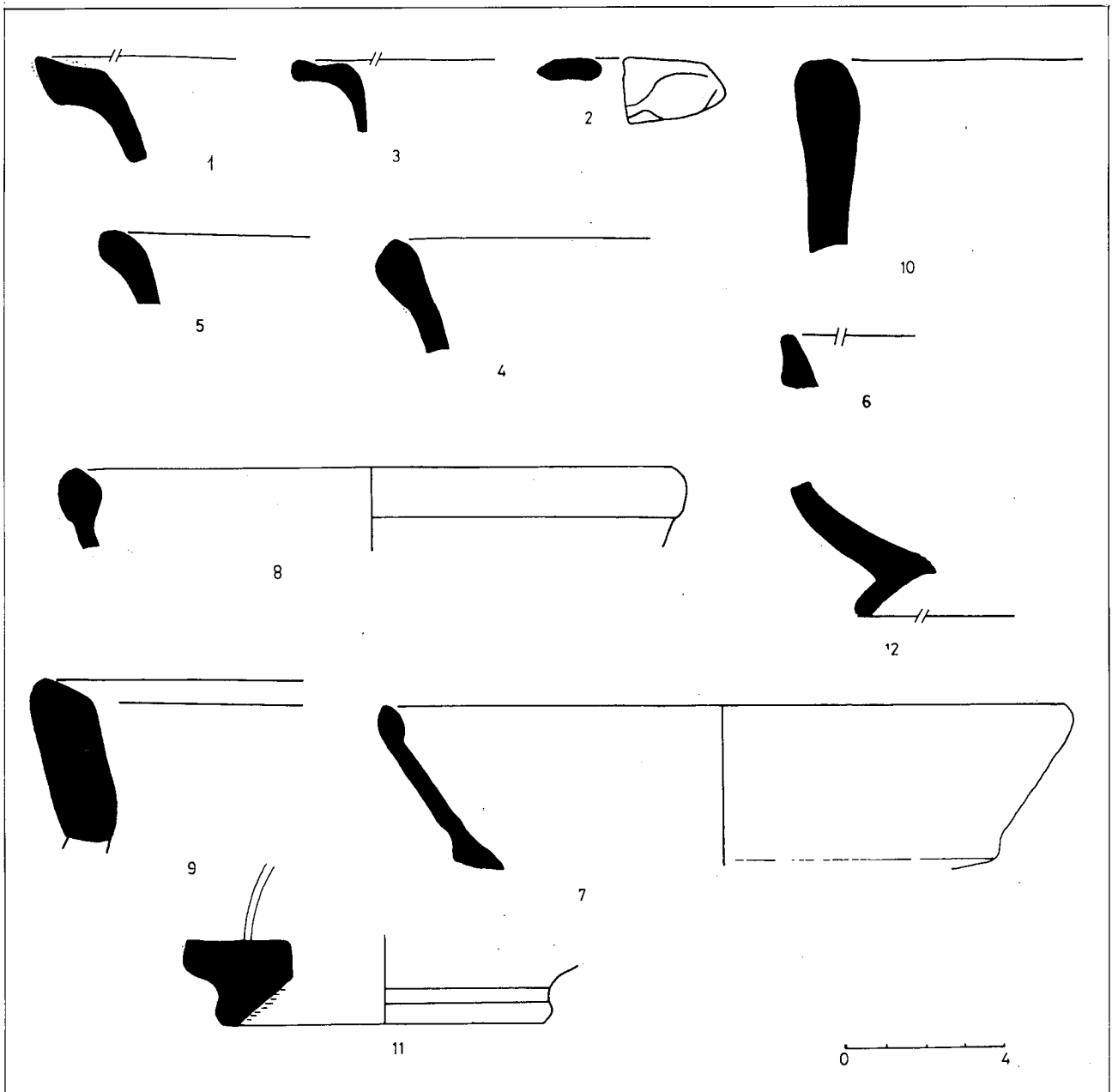

Fig. 2.- Material ceràmic: 1 i 3, ceràmiques de tradició ibèrica (pasta «sandwix»), 2, 11 i 12, T.S. sud-gàl.lica (forma Dragendorff 36, indeterminada i Dragendorff 27 respectivament); 4 i 5, ceràmica comuna oxidada; 6, T.S. Africana A, forma Hayes 8A; 7 i 8, imitacions de la ceràmica africana de cuina; 9, àmfora africana Keay XXV B; 10, àmfora Pascual 1.

interna, amb força desengreixant de mica i ben polida per la cara externa.

6.- Vora de T.S. Africana A, forma Hayes 8A: Argila i vernís de color taronja, rugós al tacte i en mal estat de conservació. Datable entre el 80-90 d.C. i el 160 d.C.

7.- Vora i base d'imitació d'africana de cuina, diàmetre aprox. 16'8 cm.: La vora és lleugerament ametllada. La pasta de color beix amb abundant desengreixant de mica i granets de sorra, de tacte rugós.

8.- Vora d'imitació africana de cuina, diàmetre aprox. 15'2 cm.: Argila taronjosa amb abundantíssim desengreixant de mica i granets de sorra, de pasta rugosa.

9.- Vora d'àmfora africana, tipus Keay XXV B, diàmetre aprox. 13 cm.: Argila vermellova, força ben depurada, amb desengreixant de punts blancs, tacte farinós i engalba exterior ben conservada, de color beix. Cronologia aproximada entre la darrera meitat del se-

gle III d.C. i la primera meitat del segle V d.C.

10.- Vora d'àmfora Pascual 1: Argila marró, amb desengreixant de mica i abundants granets de sorra, de fins a 2 mm. de gruix, tacte rugós. Cronologia aproximada, finals segle I a.C.

11.- Base de T.S. sudgàl.lica, forma indeterminada: Argila ben depurada, de color marron clar, de fractura recta, amb vernís d'excel·lent qualitat, de color marró-vermellós. Estriat en la part interior del peu. Cercle concèntric a la part interior de la base.

12.- Base de T.S. sudgàl.lica, forma Drag. 27: Crema da, pasta beix fosc, amb el vernís de color marró fosc amb irisacions vermelloses a l'interior del peu. S'endevina el segell, que dissortadament no s'ha conservat.

13.- Nansa d'àmfora africana: Argila vermellova, amb abundant desengreixant de partícules negres i mica. Recoberta externament amb una engalba beix clar.

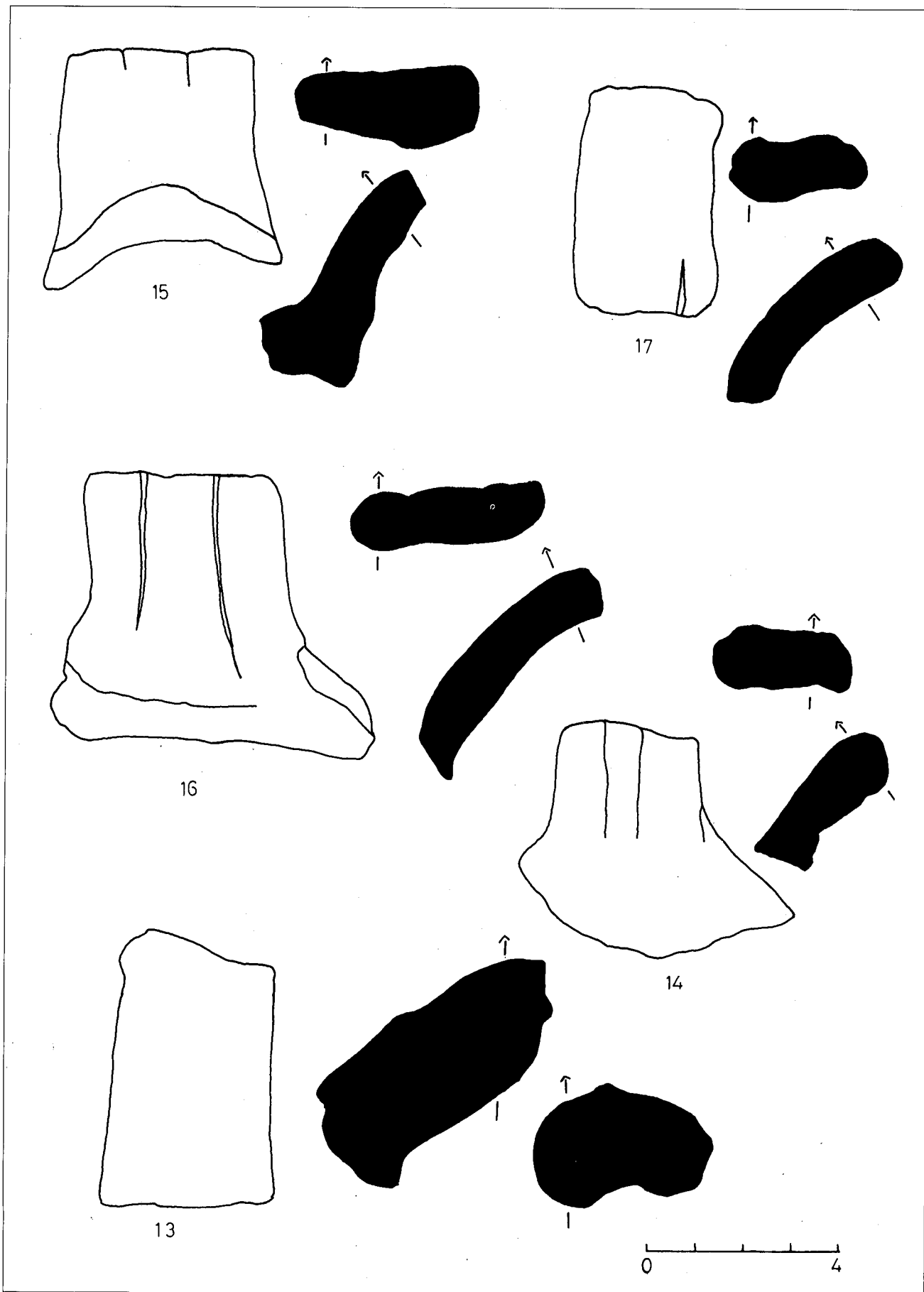

Fig. 3.- Material ceràmic: 13, nansa d'àmfora africana tardana de forma indeterminada; 14 a 17, ceràmiques comunes oxidades.

Fig. 4.- Vista general del sector on es localitza el jaciment.

14.- Nansa de comuna: Pasta molt porosa, de color marronós, amb força desengreixant de mica i quars.

15.- Nansa de comuna: Pasta marró-beix, molt porosa, amb desengreixant micaci. Engalba de color beix molt clar, amb partícules de color negre, rugós al tacte.

16.- Nansa de gerra de comuna: Pasta de color beix, fractura recta, amb desengreixant de granets de sorra. Pulida en la seva paret externa.

17.- Nansa de comuna: Pasta de color taronja a l'exterior i grisa a l'interior, pasta sandwitx. Certa engalba de color marró. Molt rodada.

A més hem recollit nombrosos fragments informes d'àmfora Pascual 1, T.S. sud-gàl.lica., Africana A, Africana C, «Lucente», comuna, *dolia* i *tegulae*.

Paral·lelament a la troballa del material ceràmic hem constatat l'existència de diversos elements que ens semblen prou interessants: Restes de mur (n 1 en el croquis). En el marge del camp i tallat per la construcció de la carretera apareixen les restes d'un mur amb molt mal estat de conservació. Més amunt es mostra un nivell amb abundant argamassa i fragments ceràmics (n° 2). Igualment en el marge est del camp de l'església evidenciem un nivell d'enderroc format per *tegula* i *imbrex*, que s'extén uns 3 m. abans de quedar emmascarat per la vegetació (num. 3). Finalment en el mur de llevant de l'església parroquial s'aprecia l'aprofitament de carreus de sorrenca de mides variables, *tegulae* i fragments d'àmfora, (num. 4).

CONCLUSIONS: SANT MENNA I LA VIL·LA ROMANA DE VILABLAREIX

El primer document que fa referència a Vilablareix data de l'any 882, quan el bisbe de Girona, Teuter, en fer donació de diversos delmes de la parròquia a la Seu gironina, menciona: «Sancti Menne basilica in villa ablares». Aquest Sant, d'origen egipci, antic legionari romà, patí martiri a Cotei (Frígia), molt probablement a principis del segle IV d.C. (303 d.C.). Se l'hi edificà un santuari molt important prop d'Alexandria, i s'ha documentat el seu culte a Constantinopla, Roma, Grècia, Palestina i a França (Marsella i Arles). A Hispània no hi ha massa dades, tret d'alguna notícia a Toledo (Leclercq, 1907, Roig 1950 i Garcia 1966).

És si més no curiós, que aquest Sant, oblidat i desaparegut dels santorals hagi perdurat a l'església parro-

Fig. 5.- Carreu de pedra sorrenca reutilitzat en la construcció del mur exterior de l'església parroquial de Vilablareix.

quial de Vilablareix fins als nostres dies. Pensem que aquest culte, a casa nostra, ha de venir d'antic (segles IV i V d.C.), i que ha de relacionar-se, no sabem de quina manera, amb la torre sepulcral i la possible vil·la que hem localitzat.

Cal afegir que tenim al nord-est de Catalunya dos exemples del culte al Sant (Almagro 1951 i 1952, Gar-

Fig. 6 i 7.- Anvers i revers de l'«ampullae» dedicada a Sant Menna, conservada al Museu Arqueològic de Girona.

cia 1966). Es tracta de dues «ampullae» utilitzades per portar aigua miraculosa de Sant Menna, procedents d'Empúries; una es conserva al Museu Diocesà de Vic, procedent de l'antiga col·lecció Cazorro; l'altre al Museu Arqueològic de Girona, amb el núm. d'inventari 15.763. La primera es conserva sencera, amb la iconografia típica relacionada amb el Sant i amb la inscripció: ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑ ΕΥΛΟΓ. La segona cantimplora (fig. 7) és de terra cuita, de color beix, amb una altura màxima conservada de 59 mm i diàmetre de 58 mm., força desgastada, faltant tant la part superior de la boca com les dues nansetes. En l'anvers apareix el personatge, abillat, com era usual, de legionari, amb els braços oberts, dominant els dos camells que es postren als seus peus. Els revers presenta una inscripció amb el text: ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΗΝΑΣ.

Aquestes representacions són ben comunes a les

nombroses ampollètes conservades a diversos indrets del mediterrani (Leclercq-Marrou, 1907, pp. 385-392).

Aquests tres elements (l'advocació de l'església parroquial de Vilablareix i les dues cantimplores emporitanes), poc valorades fins ara, ens fan pensar que el seu culte tingui més importància del que se li ha donat.

L'advocació de Sant Menna, el mateix topònim, Vilablareix; la presència de la torre sepulcral, els diversos elements constructius, junt amb el conjunt de materials datables entre finals del segle I a.C. (Pascual 1) i el segle IV d.C., principis del V d.C. (àmfora Keay XXV B), que ens parlen d'una llarga ocupació de l'indret, porten a pensar que el jaciment que hem localitzat sigui una vil·la suburbana del mateix tipus que les trobades a Plà de l'Horta (Sarrià de Dalt), Can Pau Birol (Bell-lloc del Plà) i la més recentment trobada de Montfullà.

BIBLIOGRAFIA

- ALMAGRO, M. (1951) – *Las fuentes escritas referentes a Ampurias*, Barcelona, 1951.
- ALMAGRO, M. (1952) – *Inscripciones ampuritanas griegas, ibéricas y latinas*. Barcelona, 1952.
- CID, C. (1950) – El mausoleo romano de Vilablareix, a *Anales del I.E.G. V*, Girona 1950.
- DORCA, F. (1691) – *Colección de noticias de los Santos mártires de Gerona*. Girona 1691, (apèndix núm. 2.).
- GARCIA, C. (1966) – *El culto de los Santos en la España romana y visigoda*, C.S.I.C. Instituto Enrique Flores, Madrid 1966.
- GISPERT, P. (1986) – *Toponimia del terme municipal de Vilablareix*. Barcelona 1986.
- GORGES, J.G. (1979) – *Les villes hispano-romaines. Inventaire et problematique archeologiques*. Publications du Centre Pierre Paris. Burdeos 1979.
- HAYES, J.W. (1972) – *Late roman pottery. A catalogue of roman fine wares*. The British School at Rome. Londres 1972.

- KEAY, S.J. (1985) – *Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean: A typology and economic study. The Catalan evidence*, B.A.R. International Series, 196, Oxford 1985.
- LECLERCQ, H. i MARROU, H. (1907) – *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*. Paris 1907.
- NOLLA, J.M. i CASAS, J. (1984) – *Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al N.E. de Catalunya*, Girona, 1984.
- PLA i CARGOL, J. (1948) – Comisión provincial de monumentos. Un siglo de actuación, a *Anales del I.E.G. III*, Girona 1948.
- PLA i CARGOL, J. (1949) – Comisión provincial de monumentos. Un siglo de actuación, a *Anales del I.E.G. IV*, Girona 1949.
- ROIG, J.F. (1950) *Iconografía de los Santos*. Barcelona, 1950.
- VERNHET, A. (1975) *Notes sur la Terre Sigillée de la Graufesenque*, Millau, 1975.